

*Kreisz Brigitta PhD-hallgató,
Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Pénzügyi Jogi Tanszék*

Az ügyész szerepe az eljárásjogokban¹

„Az ügyész szerepe az eljárásjogokban” című tanulmánykötet a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának szervezésében 2009. március 28-án azonos címmel megrendezett tudományos konferencia előadásainak szerkesztett változatát tartalmazza.

A konferencia célkitűzése az volt, hogy gyakorlati ügyészek és egyetemi oktatók előadásain keresztül nyújtson átfogó képet az ügyésről, mint a jogi eljárások egyik tradicionális, hosszú jogtörténeti utat bejárt szereplőjéről; kiemelve az ügyészi tevékenység büntetőeljáráson kívüli egyéb feladatainak jelentőségét. Ezért a kiadvány sajátos érdeme, hogy az ügyészi tevékenység több, figyelemre méltó aspektusának megismerésében mélyíti el az érdeklődőt, az ügyész szerepének sokoldalúságát bemutatva. A kötetben szereplő tanulmányok különös értéke, hogy az eltérő jogterületek sokszínű és sajátos megközelítésén kívül, értékes jogtörténeti mementókkal gazdagítja az olvasó ismereteit.

A 118 oldalas kiadvány, nyolc, olvasmányos tanulmányon keresztül kalauzolja az olvasót. A kötet kiváló szerkesztése, az ügyészi szerepkörök logikus, kiegyensúlyozott ismertetését biztosítja.

A kiadvány első tanulmányai elsősorban az ügyész közvádoló szerepéhez kapcsolódó szerepköröket vizsgálják (I.). Az ezt követő tanulmányok a resztoratív büntető igazságszolgáltatás ügyészi értékelésén és a büntetés-végrehajtásban teljesített ügyészi törvényességi felügyelet és jogvédelem témakörein (II.) keresztül vezetik át az olvasót, az ügyész közigazgatási, szabálysértési eljárásban végzett törvényességi felügyeletének és magánjogi tevékenységének gyakorlati tapasztalatairól szóló részbe (III.).

¹ Szerkesztette Osztheimer Katalin. Budapest KRE-ÁJK, JOG ÉS ÁLLAM 12. sz., 2010. 118. oldal

A kötet utolsó két tanulmánya (IV.) az ügyész bűnügyi szerepköréhez tér vissza; összehasonlító értékelést adva az ügyészség helyzetéről és szerepköréről a nemzetközi büntetőbíráskodás és nemzetközi bűnügyi együttműködés témakörének ismertetésével.

A tanulmányok alapvetően gyakorlati tapasztalatok összegző értékelését, az ügyészi munka egyes problémás területeinek gyakorlatias szemléletű megoldási javaslatait foglalják össze. A tanulmányok tudományos értékét növeli ugyanakkor, hogy szinte valamennyi szerző kitér a jogtörténet által kialakított, ma is működő és élő eljárásjogi alapelvek minél teljesebb érvényesülését biztosító kívánalmak, hiányosságok fejlesztésének igényére.

1.

A kötet első tanulmánya *Bócz Endre* értekezése, amely „*A processzuális bizonyítás és a bizonyítékok vizsgálata*”² témakört járja körül. A szerző írásában a bizonyítás tanának alapvető tételei tükrében értékeli a Be. egyes rendelkezéseit, kiemelve, hogy: a bizonyításnak a büntetőeljárás jog csak bizonyos kereteit szabja meg, ezért a bizonyítás maga nem a jog szabályaitól függően alakul. Mivel a büntetőeljárásbeli megismerés a sajátosan felfogott logikai bizonyításra, és - mellette, kiegészítőleg - a formális (processzuális) bizonyításra épül, ezért a kettőt ésszerű viszonyba kell szervezni az eljárásban.³ Tekintettel arra, hogy a bizonyítás komplex tevékenység, amely ismeretek érvekké kovácsolásából és érvek súlyának szakszerű értékeléséről szól, a szerző művében hangsúlyozza a kriminalisztikai ismeretek fontosságának szem előtt tartását. A szerző – több évtizedes ügyészi tapasztalatait is számba véve – amellet foglal állást, hogy napjaink büntető eljárásjogi gyakorlatának előnyére válna egy olyan szemléleti változás, amelynek eredményeként tudatosan nagyobb hangsúlyt kapnának az érdemi összefüggések a formalisztikus, bürokratikus vonásokkal és prakticista megfontolásokkal szemben.⁴ A szerző kiemeli, hogy a büntetőeljárás helyesebb felépítéséhez sok esetben jogszabály módosításra sem volna szükség, elegendő lenne a bizonyítás tanában alapvető jelentőségű fogalmak szigorúbb, fegyelmezettebb kezelése.⁵ A szerző szerint a nyomozáson belül fogalmilag szükséges elkülöníteni a felderítést és a vizsgálatot, tekintettel arra, hogy az előbbi a történésben azon tények csoportját jelenti, amelyek létezése nem csak formális, hanem reális lehetőség, míg utóbbi a tények valóságos létezésének megállapítására

² 5-26.o.

³ V.ö. 24.o.

⁴ V.ö. 24.o.

⁵ V.ö. 23.o.

irányul.⁶ Ezen fogalmakkal kapcsolatban elemzi a szerző a Be. releváns rendelkezései⁷ alapján a felderítés és a vádemelés közötti kapcsolatot. Végül a tanulmány három - egymással összefüggő - kérdést tekint át: az ügyészi részvétel nélküli tárgyalást, a tárgyalási kihallgatást és a nyomozás során felvett jegyzőkönyvek felolvasását.

A kötet második értekezése Nótári Tamás „Vád és védelem Cicero *Pro Planciójában*”⁸ címmel írt műve. A tanulmány lehetőséget nyújt a cicerói jogi tényálláskezelés és szónoki taktika behatóbb vizsgálatára. A szerző, a per történeti háttérének és a választási vesztegetés törvényi szabályozásának rövid bemutatása után, a *Pro Planciot* elemzi, amelyet a jobb érthetőség kedvéért számos ponton párhuzamba állít a *Pro Murenával*.⁹

A tanulmány egyik nagyon kivételes értéke, hogy a szerző függeléként közölte írásában a *Pro Plancio* magyar nyelvű fordítását¹⁰, amely e kötetben jelent meg először, biztosítva az olvasó számára az antikvitás legnagyobb, mély és széleskörű jogi ismeretekkel rendelkező szónokának védői kvalitásait bizonyító mestermű megismerését.

2.

A tanulmánykötet az ügyész közvádoló szerepköréhez kapcsolódó kérdéskörök után, Czencz Zoltán „*A resztoratív büntető igazságszolgáltatás az ügyész szemével*”¹¹ című tanulmányával folytatódik. A szerző írásában arra keresi a választ, van-e olyan megvalósítható eljárás, amely alkalmas a gyakorlatban - a resztoratív büntető igazságszolgáltatás által kitűzött céloknak megfelelően - az állam büntetőjogi igényét és a sértett kártalanítását egyszerre szolgálni.¹²

A kérdés megválaszolása kapcsán a tanulmány első részében a szerző tisztázza a resztoratív büntető igazságszolgáltatás jelentését. Ezt követően számba veszi azokat a kérdéseket, amelyek segítségével a kriminológia a kárhelyreállító igazságszolgáltatás előnyeire leginkább rávilágíthat.

A szerző következtetése szerint, „a kérdésekre adott válaszok újszerű igazságszolgáltatási alapelveket foglalnak össze, azonban ahhoz, hogy ezek működőképesek legyenek, és alapvetően határozzák meg a büntető igazságszolgáltatást, a jogpolitika

⁶ V.ö. 14.o.

⁷ 164.§ (2) bek.

⁸ 27-41.o.

⁹ V.ö.27.o.

¹⁰ Ld.: 41-68.o.

¹¹ 69-78.o.

¹² V.ö.: 69.o.

közvetítésével a büntető anyagi és eljárási jogszabályokban kell a lehető legkonzekvensebben megjelenniük”.¹³

Ezen kívánalom szem előtt tartásával, a szerző két releváns jogintézmény: a tevékeny megbánás és a közvetítői eljárás értékelésével elemzi a resztoratív büntető igazságszolgáltatás hazai megvalósítását.

A tanulmánykötetben soron következő tanulmány *Lajtár István* „*Ügyészi törvényességi felügyelet és jogvédelem a büntetés-végrehajtásban*”¹⁴ címet viseli. A tanulmány első felében a szerző a büntetés-végrehajtás törvényességi felügyeletének megközelítési módjait ismerteti, kiemelve, hogy ezen ügyészi tevékenység az elmúlt évtizedben jelentős változáson ment keresztül, és mára sokkal szélesebb területet ölel fel, mint a büntető szankciók vagy a büntető eljárásjogi kényszerintézkedések végrehajtásának köre. Ezen területek közül kiemelkedő jelentőségű az emberi jogvédelmi szerepkör.¹⁵

A tanulmány az ügyészség szakterületi munkáját, ezt követően, számadatok elemzésével illusztrálja. Végül a tanulmány leszögezi: „az ügyészség büntető igazságszolgáltatásban betöltött jogállami szerepének, a bűnözés elleni küzdelemben kifejtett alkotmányos feladatának meghatározó és folyamatosan növekvő jelentőségű részét képezi az a felügyeleti és jogvédelmi tevékenység, amelyet az ügyészség büntetés-végrehajtás törvényessége felett ellát”¹⁶.

3.

A kötet következő tanulmánya *Stirszky Sándor* „*A közigazgatási és a szabálysértési eljárás ügyészi törvényességi felügyelete*”¹⁷ című értekezése. A szerző saját emlékei ösvényén kalandozva próbálja bejárni az ügyészi törvényességi felügyelet közel ötvenhat éves útját. A szerző a tanulmányban számba veszi az ügyészi törvényességi felügyeleti tevékenység hosszas, eredményes működése alatt kialakult módszereket, intézkedési gyakorlatokat, kiemeli, hogy az ügyészség törvényességi felügyeleti tevékenysége – függetlenül annak elnevezésétől - mindig eljárási és aktusfelügyelet volt.¹⁸

¹³ 71.o.

¹⁴ 79-84.o.

¹⁵ V.ö.: 79-80.o.

¹⁶ 83.o.

¹⁷ 85-92.o.

¹⁸ V.ö.: 88.o.

*Kárpáti Zoltánné „Az ügyész magánjogi tevékenység gyakorlati tapasztalatai”*¹⁹ címmel írt tanulmánya a magánjogi tevékenység fogalmának, mibenlétének és jogi háttérének felvázolása és e körben történő jogtörténeti kalandozása után, a Pest Megyei Főügyészség gyakorlati tapasztalatait összegzi.

A szerző a klasszikus magánjogi tevékenység mellett részletesen górcső alá veszi az ügyészi peres és nem peres tevékenység hatályos szabályozását. A tanulmány érdekességét és olvashatóságát leginkább a gyakorlati tapasztalatok összegzése adja, amelyben a szerző közel tíz magánjogi terület (családjog, cégjog természetvédelem, fogyasztóvédelem stb.) ügyészi tevékenységgel összefüggő tapasztalatait ismerteti.

4.

A tanulmánykötet utolsó részében ismét az ügyészség büntetőjoghoz kapcsolódó tevékenysége kerül előtérbe, ezen tevékenységek regionális, nemzetközi aspektusai kapcsán. *Hajdú Magdolna „Az Európai Unió Büntetőjoga”*²⁰ címmel megjelent tanulmánya átfogó magyarázatot ad az Európai Unió büntetőjogának általános megítéléséről.

Bevezetőjében megerősíti, hogy hagyományos értelemben nem beszélhetünk az Európai Unió büntetőjogáról, mert ez az európai közösség szintjén a szupranacionális büntetőjog létezését jelentené.

Ezt követően a szerző különböző szempontok ismertetésével kísérli meg olyan – a gyakorlatban elterjedt, pontatlan – fogalmak tisztázását, amelyek valamilyen módon az EU büntetőjogára utalnak. Az egyes fogalmak tartalmi csoportosítása lehetséges módjainak számba vételét követően, a szerző röviden kitér a közösségi jogalkotáshoz kapcsolódó témakörökre. Végül, a tanulmányt a III. pillér és az Európai Ügyészség összefüggéseinek tárgyalásával zárja.

A tanulmánykötetet *Tatrai E. Judit „Do witnesses have right to fair trial?”*²¹ angol nyelven írt tanulmánya zárja.

A szerző a tanulmány közzétételével - a tudományos konferencián előzetesen - a közvélekedés nemzetközi büntető ügyekben ismertett szerepéről szóló előadását kívánta kiegészíteni.

A tanulmány konkrét eseteken keresztül mutatja be azt a sajátos küzdelmet, amellyel - a volt Jugoszláviában történt háborús ügyek kivizsgálása során - a nemzetközi büntető

¹⁹ 93-102.o.

²⁰ 103-112.o.

²¹ 113-118.o. (Van-e joga a tanúnak a fair eljáráshoz?)

ügyekben eljáró bírának és ügyészeknek kellett a gyakorlatban megküzdeniük a tanúk megfélemlítése kapcsán.²²

A cikk olyan, tanúk megfélemlítésével kapcsolatos esetekre derít fényt, amelyekben az írott vagy elektronikus média közreműködése játszott jelentős szerepet.

²² V.ö.: 113.o.